

Előszó

E kötet szerzői egyéni szempontokat érvényesítve a szöveg globális jelentésszerkezetét vagy a szövegjelentés valamely jelenségét vizsgálják. A poliglottia és az integráló törekvés — az *Officina Textologica* köré szerveződő eddigi szövegkutatás jellemzői — ezekben a tanulmányokban sem csak az egyéni megközelítésmódok révén érvényesülnek, hanem azáltal is, hogy angol, német, francia nyelvű korpuszok vizsgálatával válik lehetővé a jelentésszerveződés összevető megközelítése.

A tanulmányok témáik érvényességi köre szerint követik egymást: az egy-egy szövegműfaj, -típus, -forma jellemzőit általános értelemben bemutatókat követik azok, amelyek a szöveg jelentésszerveződésének valamely sajátosságára vagy jelenségére összpontosítanak.

Skutta Franciska *Összefüggés-hordozók jellemzése elbeszélő szövegekben* című tanulmányában — miután átfogó képet nyújt a jelentés összefüggését megteremtő eszközökről —, francia és magyar nyelvű szövegek vizsgálatával áttekinti azokat az összefüggés-teremtő jelenségeket, amelyek az elbeszélésre mint műfajra különösképpen jellemzőek. Egyik lényegi következtetése az, hogy a műfajspecifikus összefüggés-hordozók jellemzően a szöveg tagolásában játszanak szerepet.

Kiss Sándor *A szövegösszefüggés sajátosságai lírai szövegekben* című írásában a lírai beszédmód sajátosságait közelíti meg szövegnyelvészeti keretben. Írásának központi gondolata az, hogy a lírai szövegek összefüggőségének megteremtésében lényeges szerep jut a retorikai eszközöknek, ami együtt jár azzal, hogy a lírai költemények nem felelnek meg teljesen a formális koherencia igényének.

Csúry István *A szövegösszefüggést jelölő/jelző elemek a társalgásban és a monológális szövegekben* című írásában a konnector, diskurzusjelölő és keretjelölő néven ismert elemi diskurzus-összetevők különböző típusainak főbb szövegtani sajátosságait vizsgálja három kérdésre összeponosítva: azonosak-e és egyformán viselkednek-e a szövegösszefüggést jelölő/jelző elemek a monológális és a dialogális, az írott és az élőbeszédbeli, a monomodális és multimodális szövegekben? Lehet-e az írott közlés céljaira készült szövegművek elemzési eredményeinek extrapolációjával általános érvényű szövegtani megállapításokat tenni? Ezek megalapozásához elégséges-e példaszövegek kvalitatív vizsgálata, vagy statisztikailag is releváns adatmennyiség összegyűjtésére és elemzésére van-e szükség?

Nagy Andrea *Szövegszerűtlenség a szövegszerűségben. Szövegösszefüggés-hordozók nem prototipikus párbeszédes szövegekben* című tanulmánya is érdekes megközelítésben tekint a párbeszédes szövegekre. Miután — Petőfi S. János és saját példái elemzésével — áttekinti és értelmezi a szöveg-összefüggőség különböző síkjait, illetve ezek hatását a szövegek jelentésbeli jól formáltságára, a nem

tipikus szövegalkotási módokat egy szövegszerűnek nem nevezhető szöveg elemzésével meggyőzően illusztrálja.

Boda István Károly és Porkoláb Judit *Adalékok a hipertext és a szövegszerűség kapcsolatához* című tanulmánya elméleti megközelítése a szövegek e sajátos szerveződésének. Ez a megközelítés annyiban kötődik a kötet előző írásához, hogy a hipertextuális szövegek alapvető problémája is az, hogy általános esetben nem teljesítik a szövegszerűség általánosan elfogadott kritériumait, noha ezek „nyomokban” bennük is fellelhetők. A szerzők áttekintik a szövegszerűség legfontosabb feltételeit, különös tekintettel a hiperszövegek összefüggőségével és teljességével kapcsolatos kérdésekre. Tárgyalják azokat a jelenségeket és összefüggéseket, amelyek ismeretében a hiperszövegek textuálisáról teljes képet alkothatunk: a szövegszerűség témakörét, a szövegközi kapcsolatok legfontosabb típusait, illetve a szövegszerűség felhasználó-központú kritériumait.

Dobi Edit *A bekezdésnyi szöveg textuálisáról* című írásában egy határesetként kezelendő szövegformációt, a bekezdésnyi szöveget tanulmányozza azzal a céllal, hogy felderítse azokat a sajátosságokat, amelyek alapján a vizsgált formáció szövegnek tartható, illetve ezen túlmenően szövegműfajba/-típusba sorolható, más hasonló szövegműfajokkal/-típusokkal összevethető. A szűk értelemben vett szövegnyelvészeti keret kibővül a kognitív szemantika jelentésfelfogásával és a szemiotikai textológia szöveg megközelítési szemléletével, ide értve az organizáció-típusok elméletét is.

Haase Zsófia *A névmás mint indirekt anafora* című írásában egy központi kérdés köré szervezi gondolatait: Betölthetik-e névmások — a magyarban általában igei személyragok — indirekt anaforák szerepét? A szerző a témába vágó szakirodalom áttekintésével igyekszik tisztázni a fogalom jelentését, egyben a téma kidolgozottságának alaposságát. Arra a következtetésre jut, hogy „a névmási anaforák használatát biztosító feltételrendszer leírása korántsem teljes, mi több, nem is egyértelmű, [...] az indirekt névmási anaforák használatát blokkoló anaforikus szigetek fogalma a szakirodalomban folyamatosan újraértelmeződik.” (118)

Furkó Bálint Péter *A diskurzusjelölők funkcionális spektruma angol nyelvű forgatókönyvekben. Az angol of course és a magyar persze kontrasztív elemzése* című tanulmánya azzal a céllal keletkezett, hogy a diskurzusjelölők funkcionális spektrumának feltérképezésére megbízhatóbb módszertant alkalmazzon két nyelvű szövegek kapcsán, és így képes legyen kultúrák közötti különbségek feltárása révén univerzális pragmatikai diskurzusfunkciók megragadására. A szerző a *Dr. House* című filmsorozat forgatókönyveiből, valamint átirataiból összeállított korpuszon tanulmányozza az angol *of course* és a magyar *persze* diskurzusjelölők használatát. Megállapításaival azt igazolja, hogy kontrasztív vizsgálódással olyan pragmatikai szerepekre is rá lehet világítani, amelyekre egyetlen nyelvben végzett elemzésekkel nem lehetséges.